

ИМА ЛИ МЯСТО МУЗИКАТА В ОБУЧЕНИЕТО ПО ЧУЖД ЕЗИК?

Доц. д-р Пенка Тодорова Кънева

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“

Резюме. В статията се представят и анализират резултатите от анкетно проучване, проведено през 2022 година с учители и преподаватели по чужд език на ученици от различни възрасти и студенти, което има за цел да установи мнението на анкетиранияте относно използването на музикални дейности в чуждоезиковото обучение, а така също и техният опит в тази област. Оформени са изводи, които биха били полезни за специалистите по методика и за целите на по-обхватно изследване върху връзката между музиката и езиковото развитие, добрите практики за приложение на музикални занимания в ранното чуждоезиково обучение и неизползваните възможности за включване на музика в процеса на преподаване и изучаване на език.

Ключови думи: анкета; музика; чужд език; обучение; развитие

Положителното влияние на музиката върху езиковото развитие е предмет на сериозни научни изследвания, проведени през последните десетилетия. Резултатите от тях би трябвало да се вземат предвид при съставянето на учебници и методически ресурси за обучението. „В ръцете“ на учителя обаче са организирането на учебния процес и подборът на материали и дейности, които да съответстват на изискванията на нормативната документация, особеностите и потребностите на конкретната група от обучаеми и не на последно място – на равнището на собствената му професионална компетентност.

С цел проучване отношението на педагогическите специалисти към включването на музика в обучението по чужд език през месец юни 2022 година е проведена анкета с учители и преподаватели по чужд език с посредничеството на платформата Microsoft Forms. Участието в нея е доброволно и анонимно. Въпросите, включени в анкетата, са открити и закрити (вж. Приложение). Единият от откритите въпроси уточнява статуса на анкетирания преподавател – етапа, в който преподава чужд език, и вида на образователната институция, в която работи (предучилищна, училищна, университетска), а другият събира информация за използваните учебни комплекси. Закритите въпроси изискват алтернативен от-

говор или предлагат множествен избор. Някои от въпросите с множествен избор са последвани от открит въпрос, който дава „възможност за точен и нюансиран отговор“ (Ivanov 2006).

Анкетираните са 20 учители и преподаватели от различни населени места Плевен, Габрово, Велико Търново, София, Варна¹⁾. Образователните институции, в които преподават чужд език, са от следните видове: детска градина – 1, начален етап на основно или средно училище – 9, прогимназия – 1, гимназия – 6, висше училище – 1; частна езикова школа във всички възрастови групи – 1, и в гимназия, и в частна езикова школа – 1. В държавни или общински образователни институции работят 15 от анкетиранияте, в частни – 4, а 1 – и в държавна, и в частна²⁾.

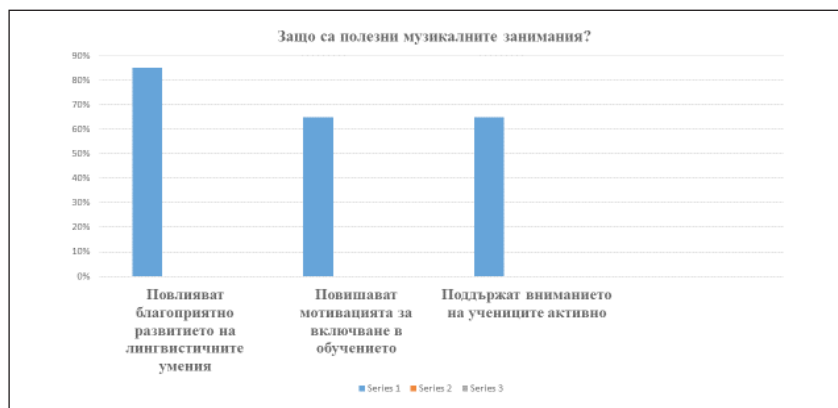
Всички участници в проучването са единодушни, че в часовете по английски език има място за музикални занимания³⁾ и че музикалните занимания подпомагат развитието в чуждия език. Най-много са мненията (на 17 от анкетиранияте), че музиката трябва да е част от учебните дейности, също не малка част (10 от анкетиранияте) са за присъствието на музиката като начин за разтоварване в обучението по чужд език, според 5 от анкетиранияте музиката трябва да е фон на учебните дейности по чужд език, а според един – музиката има място и като част от учебните дейности, и като техен фон, и като разтоварващо от обучението средство (фигура 1).⁴⁾

Фигура 1. Как трябва да е включено присъствието на музиката в обучението по чужд език според анкетиранияте?

Анкетните данни от петия въпрос са изобразени на фигура 2. Те конкретизират причините за полезността на музикалните занимания според преподавателите, като ги разпределят почти поравно в три посоки: благоприятното им влияние

върху развитието на лингвистичните умения (17 от анкетираните), поддържането на вниманието на учениците активно (13 от анкетираните) и повишаването на мотивацията им за включване в обучението (13 от анкетираните).

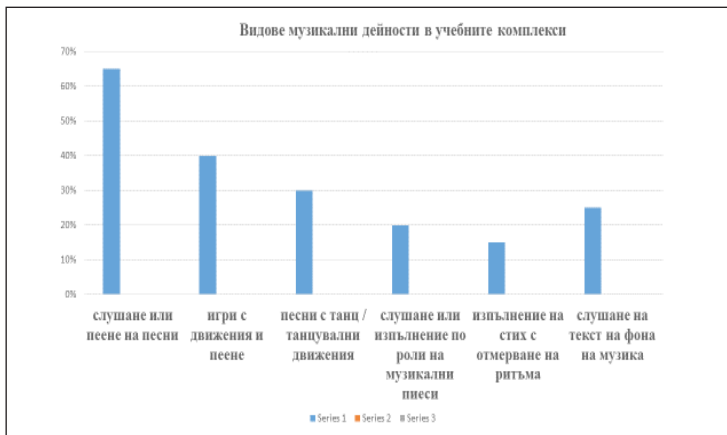
Фигура 2. Защо музикалните занимания са полезни за езиковото развитие/обучение?

При посочването на други възможни причини за положителното влияние на музиката върху езиковото обучение са направени допълнения, че многократното повторение на музикалните занимания помага за усвояването и затвърждаването на учебния материал, а също и за разбирането на смисъла и запомнянето на изучаваните текстове (вж. отговорите на 6. въпрос).

Един от анкетираните заявява своята убежденост, че „музикалните дейности развиват познавателни и социални умения; подобряват междуличностното общуване, особено в случаите, когато дейността включва физическа реакция и интеракция с връстници; песните обогатяват културата на обучаемите; те задават различни етични и естетични стандарти, които играят роля в личностното развитие на децата“.

По-голямата част от анкетираните (85%) са посочили, че в учебните комплекси, с които преподават, има учебни дейности, свързани с музика. Най-често те се изразяват в слушането или пеенето на песни (13 отговора), игри с движения и пеене (8 отговора), песни с танц / танцувални движения (6 отговора), слушане или изпълнение по роли на музикални пиеси (4 отговора), слушане на текст от учебника на фона на музикално произведение (5 отговора), изпълнение на стихотворение с отмерване на ритъма (3 отговора) (вж. отговорите на 9. въпрос). Тъй като въпрос №9 е с ограничен брой отговори, в следващия въпрос е дадена възможност на преподавателите да ги допълнят и един от тях е уточнил, че „в учебния комплекс, който използва, се представя автор или изпълнител чрез най-популярните му творби, често с приложен автентичния текст към тях“; друг от

анкетираните е споделил, че в учебните комплекси, които използва, са включени следните видове музикални занимания: „слушане на детски приказки с интегрирани песни, които допълват сюжета на историята и впоследствие се изпълняват с физическа реакция, действие, танц; хорово отработване на ключови фрази с различна интонация и подчертана театралност“ (фигура 3).

Фигура 3. Видове музикални дейности в учебните комплекси по чужд език, с които работят анкетираните

Доказателство, че преподавателите са убедени в ефективността на музикалните занимания по отношение на езиковото развитие, е фактът, че 65% от тях включват в обучението по чужд език и допълнителни дейности с музика, които не са част от съдържанието на учебния комплекс (вж. отговорите на 11. въпрос от анкетата).

Посочените допълнителни музикални занимания са от следните видове:

- ритмични игри (текст с движения);
- музикални материали от интернет;
- песни и клипове от YouTube, свързани с изучаваната лексика;
- по-задълбочено разглеждане на автор, който е провокирал интерес и слушане на други негови изпълнения;
- изпълняване на задачи за самостоятелна работа на фона на музикално произведение;
- съчиняване на песни с изсвирване на мелодията на пиано от учителя;
- песни и музикални игри от електронните платформи: Super Simple Songs, Ceebeebies, British Council Resources, Vooks, iSL Collective и др.;
- използване на музика като фон за самостоятелно изпълнение на граматични упражнения с ученици от гимназиален етап и на музика като фон и

средство за създаване на психологически комфорт, намаляване на тревожността и задръжките при изпълнение на упражнения за развитието на устната реч от възрастни курсисти;

– запознаване с музикални класически произведения за деца, като „Петя и вълкът“ и „Карнавалът на животните“, както и четене на книги, свързани с музика, правене на музикални инструменти от рециклиращи материали, пене и четене на песнички, свързани с изучавани теми (вж. отговорите на 12. въпрос от анкетата).

Почти всички анкетираните (90%) смятат, че включването на музикални занимания в чуждоезиковото обучение не крие никакви рискове (вж. 13. въпрос от анкетата), а останалите 10 % са уточнили, че: „при ученици със затруднения (в езиковото развитие) може да се случи неправилно произнасяне на лексиката, респ. неправилно усвояване. Затова музикалните дейности трябва да бъдат използвани умерено и на добре обмислено място в урока, а не хаотично и винаги трябва да са свързани с конкретна задача“, също: „скупната музикална композиция или ниското качество на анимацията биха могли да отблъснат обучаемите; желанието на учениците от гимназиален етап да пеят спира внезапно в даден момент, музикалните им вкусове са вече оформени, така че изборът на песен за допълнителна дейност е труден и не винаги се посреща радушно“ (вж. 14. въпрос от анкетата).

От всички получени и анализирани анкетни данни могат да се направят следните изводи.

– Педагогическите специалисти са категорични, че музиката трябва да присъства в обучението по чужд език, тъй като влияе благоприятно върху развитието на лингвистичните умения, запаметяването и поддържането на вниманието на учениците активно. Наред с това допринася за развитието на социокултурната компетентност и естетическия им вкус; подобрява междоличностното общуване в групата, повишава мотивацията на участниците за включване в учебния процес.

– Изразени са мнения, които свидетелстват за готовността на анкетираните да използват музиката под различна форма и с различна цел: като част от учебните дейности, начин за разтоварване в обучението по чужд език, фон на учебните дейности по чужд език.

– В учебните комплекси, с които работят анкетираните обаче, предложените в методическите разработки дейности с музика са свързани предимно със слушането и изпълнението на песни или с танцуването по време на песне.

– Доказателство за убедеността на анкетираните в ползата на музикалните занимания за чуждоезиковото развитие е, че по-голямата част от тях включват в обучението допълнителни дейности с музика, които не са част от съдържанието на учебния комплекс.

В заключение може да се направи обобщението, че получените анкетни данни доказват интереса на педагогическите специалисти към изследвания проб-

лем и насочват към необходимостта от създаване на допълнителни методически ресурси, които да интегрират музикални занимания в езиковото обучение.

Приложение

Формуляр за анкета с учители и преподаватели по чужд език Музикални занимания в чуждоезиковото обучение

Уважаеми преподаватели, анкетата е анонимна и е част от теоретико-приложно изследване, свързано с приложението на музикални занимания в чуждоезиковото обучение.

1. Вид и населено място на образователната институция, в която работите (детска градина; начално, основно, средно, висше училище), етап на обучение, в който преподавате (предучилищен, начален, прогимназиален, гимназиален, университет)?

2. Смятате ли, че в часовете по английски език има място за музикални занимания?

☐ Да

☐ Не

3. Ако отговорът на втория въпрос е положителен, как трябва да е включено присъствието на музиката в обучението по чужд език според Вас?

☐ Като фон на учебните дейности

☐ Като част от учебните дейности

☐ Като начин за разтоварване от учебните дейности

4. Смятате ли, че музикалните занимания помагат за развитието в чуждия език?

☐ Да

☐ Не

5. Ако отговорът на въпрос № 4 е положителен, моля, посочете защо според Вас са полезни музикалните занимания?

☐ Повлияват благоприятно развитието на лингвистичните умения

☐ Повишават мотивацията за включване в обучението

☐ Поддържат вниманието на учениците активно

☐ Друг отговор

6. Ако на въпрос № 5 сте посочили „друг отговор“, моля, конкретизирайте.

7. По кой/кои учебен комплекс/и преподавате в момента?

8. Има ли в учебния комплекс, по който преподавате, учебни дейности, които са свързани с музика?

- ☐ Да
☐ Не

9. Ако отговорът на въпрос № 8 е положителен, моля, конкретизирайте в какво се изразяват упражненията/задачите/игрите, които включват музикални занимания?

- ☐ слушане/пеене на песни
☐ изпълнение на стихотворение с отмерване на ритъма – с пляскане или ударни инструменти
☐ игри с движения и пеене
☐ песни с танц (танцувални движения)
☐ изпяване на репликите на диалози от учебника с различен глас
☐ слушане или изпълнение по роли на музикални пиеси
☐ изпълнение на стихотворение или текст от урока като песен – всеки път с различна мелодия
☐ слушане на текст от учебника на фона на музикално произведение
☐ други

10. Ако отговорът на въпрос № 9 е „други“, моля, уточнете какви други музикални занимания са част от съдържанието на учебния комплекс, по който работите?

11. Включвате ли в обучението по чужд език музикални занимания, които не са част от съдържанието на учебния комплекс, по който преподавате?

- ☐ Да
☐ Не

12. Ако отговорът на въпрос № 10 е положителен, моля, уточнете вида на допълнителните музикални занимания?

13. Смятате ли, че включването на музикални занимания в чуждоезиковото обучение, крие някакви рискове?

- ☐ Да
☐ Не

14. Ако отговорът на въпрос № 13 е положителен, моля, уточнете какви?

БЕЛЕЖКИ

1. Не всички от анкетираните са отговорили на първия въпрос, който уточнява населеното място на съответната образователна институция.
2. С изразите „музикални занимания/дейности“ или: „дейности, свързани с музиката“, с цел постигане на стегнатост на изложението се наричат всички дейности, които активират мозъчните процеси, отговорни за обработването на музикална информация.
3. На въпроси № 3, 5, 9 анкетираните могат да посочват повече от един отговор.
4. Анкетната карта и получените отговори от анкетата с учители и преподаватели по чужд език „Музикални занимания в чуждоезиковото обучение“ могат да бъдат разгледани на следния линк: https://forms.office.com/pages/designpagev2.aspx?lang=en-GB&origin=OfficeDotCom&route=Start&subpage=design&id=Ej2RgfCBfUuIbL8Gu3G7s4j2MQE56spHnj_oPTc6s9xUMko0UIY4Ujk3Q0VOTjIyTktVUzZaR0xJNC4u

ЛИТЕРАТУРА

ИВАНОВ, И., 2006. *Педагогическа диагностика*. Шумен: Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“, 230.

REFERENCES

IVANOV, I., 2006. *Pedagogicheska diagnostika*. Shumen: Shumenski universitet “Episkop Konstantin Preslavski”, 230.

IS THERE A PLACE FOR MUSIC IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING?

Abstract. The results of a survey conducted in 2022 with teachers and foreign language university lecturers are presented and analyzed in the article. The opinion of the respondents regarding the use of musical activities in foreign language learning is taken, and their expertise in the field is studied. Conclusions that would be useful for methodology experts are derived. The survey is a part from a more comprehensive research on the relationship between music and language development, good practices for applying music activities in early foreign language teaching and learning and unused opportunities for including music in the teaching process and language learning.

Keywords: survey; music; foreign language; teaching; development

✉ **Dr. Penka Todorowa Kaneva, Assoc. Prof.**

ORCID ID: 0000-0002-7938-374X

University of Veliko Tarnovo

Veliko Tarnovo, Bulgaria

University of Veliko Tarnovo

E-mail: p.kaneva@ts.uni-vt.bg; p.kuneva@gmail.com